

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē niḡamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvyē uttarakāṇḍē
॥ catuḥsaptatitamah sargaḥ ॥

This document has been prepared by
Sunder Kidāmbi
with the blessings of
śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan
His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ catuḥsaptatitamah sargaḥ ॥

nāradēna śrīrāmaṁ prati tapasvinaḥ
śūdrasyādharmācaraṇamēva viprabālakamaraṇē kāraṇamiti
kathanam

tathā tu karuṇaṁ tasya
dvijasya paridēvanam |
śuśrāva rāghavaḥ sarvaṁ
duḥkhaśōkasamanvitam || 7.74.1 ||

sa duḥkhēna ca santaptō
mantriṇastānupāhvayat |
vasiṣṭhaṁ vāmadēvaṁ ca
bhrātṛṁśca saha naigamān || 7.74.2 ||

tatō dvijā vasiṣṭhēna
sārdhamaṣṭau pravēśitāḥ |
rājānaṁ dēvasaṅkāśaṁ
vardhasvēti tatō'bruvan || 7.74.3 ||

mārkaṇḍēyō'tha maudgalyō
vāmadēvaśca kāśyapaḥ |

kātyāyanō'tha jābāli -

rgautamō nāradastathā || 7.74.4 ||

ētē dvijarṣabhāḥ sarvē

āsanēṣūpavēśitāḥ |

maharṣīn samanuprāptā -

nabhivādya kṛtāñjaliḥ || 7.74.5 ||

mantriṇō naigamāścaiva

yathārhamanukūlataḥ |

tēṣāṃ samupaviṣṭānām

sarvēṣāṃ dīptatējasām || 7.74.6 ||

rāghavaḥ sarvamācaṣṭē

dvijō'yamuparōdhatē |

tasya tad vacanaṃ śrutvā

rājñō dīnasya nāradaḥ || 7.74.7 ||

pratyuvāca śubhaṃ vākya -

mṛṣīṇām sannidhau svayam |

śṛṇu rājan yathākālē

prāptō bālasya saṅkṣayaḥ || 7.74.8 ||

śrutvā kartavyatām rājan

kuruṣva raghunandana |

purā kṛtayugē rājan

brāhmaṇā vai tapasvinaḥ || 7.74.9 ||

abrāhmaṇastadā rājan

na tapasvī kathañcana |

tasmin yugē prajvalitē
brahmabhūtē tvanāvṛtē || 7.74.10 ||

amṛtyavastadā sarvē
jajñirē dīrghadarśinaḥ |
tatastrētāyugaṃ nāma
mānavānāṃ vapuṣmatām || 7.74.11 ||

kṣatriyā yatra jāyantē
pūrvēṇa tapasānvitāḥ |
vīryēṇa tapasā caiva
tē'dhikāḥ pūrvajanmani || 7.74.12 ||

mānavā yē mahātmāna -
statra trētāyugē yugē |
brahma kṣatram ca tat sarvaṃ
yat pūrvamavaram ca yat || 7.74.13 ||

yugayōrubhayōrāsīt
samavīryasamanvitam |
apaśyantastu tē sarvē
viśēṣamadhikaṃ tataḥ || 7.74.14 ||

sthāpanaṃ cakrirē tatra
cāturvarṇasya sammatam |
tasmin yugē prajvalitē
dharmabhūtē hyanāvṛtē || 7.74.15 ||

adharmah pādamēkaṃ tu
pātayat pṛthivitalē |

adharmēṇa hi saṃyukta -
stējō mandam bhaviṣyati || 7.74.16 ||

āmiṣam yacca pūrvēṣām
rājasam ca malam bhr̥śam |
anṛtam nāma tad bhūtam
pādēna pr̥thivītalē || 7.74.17 ||

anṛtam pātayitvā tu
pādamēkamadharmataḥ |
tataḥ prāduṣkṛtam pūrva -
māyuṣaḥ pariniṣṭhitam || 7.74.18 ||

pātītē tvanṛtē tasmi -
nnadharmēṇa mahītalē |
śubhānyēvācaran lōkaḥ
satyadharmaparāyaṇaḥ || 7.74.19 ||

trētāyugē ca vartantē
brāhmaṇāḥ kṣatriyāśca yē |
tapō'tapyanta tē sarvē
śuśrūṣāmaparē janāḥ || 7.74.20 ||

svadharmāḥ paramastēṣām
vaiśyaśūdraṃ tadāgamat |
pūjām ca sarvavarṇānām
śūdrāścakrurviśēṣataḥ || 7.74.21 ||

ētasminnantarē tēṣā -
madharmē cānṛtē ca ha |

tataḥ pūrvē punarvāsa -
magamannṛpasattama || 7.74.22 ||

tataḥ pādamadharmasya
dvitīyamavatārayat |
tatō dvāparasaṅkhyā sā
yugasya samajāyata || 7.74.23 ||

tasmin dvāparasaṅkhyē tu
vartamānē yugakṣayē |
adharmāścānṛtaṃ caiva
vavṛdhē puruṣarṣabha || 7.74.24 ||

asmin dvāparasaṅkhyānē
tapō vaiśyān samāviśat |
tribhyō yugēbhyastrīn varṇān
kramād vai tapa āviśat || 7.74.25 ||

tribhyō yugēbhyastrīn varṇān
dharmaśca pariniṣṭhitaḥ |
na śūdrō labhatē dharmam
yugatastu nararṣabha || 7.74.26 ||

hīnavarṇō nṛpaśrēṣṭha
tapyatē sumahattapaḥ |
bhaviṣyacchūdrayōnyām hi
tapaścaryā kalau yugē || 7.74.27 ||

adharmah paramō rājan
dvāparē śūdrajanmanaḥ |

sa vai viṣayaparyantē
tava rājan mahātapāḥ || 7.74.28 ||

adya tapyati durbuddhi -
stēna bālavadhō hyayam |
yō hyadharmamakāryaṃ vā
viṣayē pārthivasya tu || 7.74.29 ||

karōti cāśrīmūlaṃ ta -
tpurē vā durmatirnaraha |
kṣipraṃ ca narakam yāti
sa ca rājā na saṃśayaḥ || 7.74.30 ||

adhītasya ca taptasya
karmaṇaḥ sukṛtasya ca |
śaṣṭhaṃ bhajati bhāgaṃ tu
prajā dharmēṇa pālayan || 7.74.31 ||

ṣaḍbhāgasya ca bhōktāsau
rakṣatē na prajāḥ katham |
sa tvaṃ puruṣaśārdūla
mārgasva viṣayaṃ svakam || 7.74.32 ||

duṣkṛtaṃ yatra paśyēthā -
statra yatnaṃ samācara |
ēvaṃ cēd dharmavṛddhiśca
nr̥ṇāṃ cāyurvivardhanam |
bhaviṣyati naraśrēṣṭha
bālasyāsyā ca jīvitam || 7.74.33 ||

॥ ityārṣē śrīmadrāmāyaṇē vālmīkīyē ādikāvyē
uttarakāṇḍē catuḥsaptatitamaḥ sargaḥ ॥